Onderwerp: Van besluiten over natuur en water naar besluiten mét natuur en water

Amsterdam, 29 september 2026

Geachte leden van de programmacommissie,

De komende jaren staan provincies en waterschappen voor grote keuzes over water, bodem, landbouw, woningbouw, natuur en ruimtelijke ontwikkeling, die mede bepalen hoe ons landschap, onze leefomgeving en onze economie er in de toekomst uitzien.

Een gezonde bodem, schoon en voldoende water en een veerkrachtig landschap vormen de basis onder onze leefomgeving én onder landbouw, ondernemerschap en andere economische activiteiten. Toch krijgen de belangen van natuur vaak pas laat in besluitvorming een volwaardige plek. Als plannen al vergevorderd zijn, blijken aanpassingen nodig of ontstaan bezwaarprocedures, vertraging en onzekerheid voor inwoners, ondernemers en overheden.

Wat als we natuur en water vanaf het begin een vaste plek geven in de besluiten die we nemen?

Dat is de kern van Rechten van de Natuur:

Van besluiten over natuur en water naar besluiten mét natuur en water.

Provincies en waterschappen spelen daarin een belangrijke rol. Zij nemen dagelijks besluiten over bodem, water en natuur die de toekomst van een gebied bepalen. Door natuur daarin vanaf het begin een vaste plek te geven, wordt eerder duidelijk wat een gebied nodig heeft om gezond te blijven. Daar kan vervolgens vanaf de start rekening mee worden gehouden bij het maken van plannen en het nemen van besluiten. Dat geeft meer duidelijkheid en voorspelbaarheid voor inwoners, ondernemers en bestuurders.

En het mooie is: daarvoor hoeft u niet te wachten op nieuwe nationale wetgeving. Provincies en waterschappen kunnen binnen hun huidige taken en bevoegdheden al concrete stappen zetten.

Om daarbij te helpen, brengt Stichting Rechten van de Natuur in het najaar van 2026 twee nieuwe Wegwijzers uit: één voor provincies en één voor waterschappen. Daarin brengen we praktische routes en concrete handvatten in kaart om natuur structureel mee te nemen in beleid, bestuur en uitvoering.

Omdat de verkiezingsprogramma's voor 2027 nu worden geschreven, delen we alvast een aantal mogelijkheden. Die lopen uiteen van het structureel vertegenwoordigen van natuur in besluitvorming tot het expliciet erkennen van eigen rechten van natuur:

• **Geef natuur een eigen juridische positie.** Erken de intrinsieke waarde en eigen belangen van natuur en leg vast hoe deze structureel worden vertegenwoordigd in besluitvorming.

Bijvoorbeeld als programmatekst:

> *"Provincie/Waterschap [X] erkent dat natuur een eigen, intrinsieke waarde heeft, onafhankelijk van het nut voor de mens. We zetten stappen om natuur als drager van eigen rechten te erkennen en zorgen ervoor dat haar belangen structureel worden vertegenwoordigd in beleid en besluitvorming en bij handhaving."*

• **Leg dit vast in de Omgevingsvisie.** Maak daarin duidelijk hoe natuur en water vanaf het begin worden betrokken bij ruimtelijke keuzes en ontwikkelingen.

• **Werk dit uit in de Omgevingsverordening of Waterschapsverordening.** Zo wordt concreet hoe het belang van natuur wordt meegenomen bij de uitoefening van taken en bevoegdheden.

• **Neem natuur structureel mee in uitvoering, toezicht en handhaving.** Daarmee kunnen problemen eerder worden gesignaleerd en waar mogelijk worden voorkomen.

• **Geef natuur een herkenbare vorm van vertegenwoordiging.** Bijvoorbeeld via een natuurraad, gebiedscommissie, ombudspersoon of andere onafhankelijke vertegenwoordiger die het belang van natuur structureel kan inbrengen.

• **Geef natuur een plek in participatie.** Richt participatieprocedures zo in dat ook de belangen van ecosystemen en toekomstige generaties expliciet kunnen worden ingebracht.

• **Maak natuur vanaf de start onderdeel van grote besluiten en gebiedsontwikkelingen.** Werk met vaste procedures waarin vooraf wordt onderzocht wat bodem, water en ecosystemen nodig hebben en neem dit mee in de verdere afweging.

• **Gebruik de mogelijkheden binnen bestaande wetgeving.** Onderzoek hoe bestaande nationale en Europese regelgeving kan worden benut om de belangen van natuur structureel en eerder mee te nemen in provinciale en waterschapsbesluiten.

Welke route passend is, verschilt per provincie, waterschap en gebied. Een rivier vraagt immers om een andere aanpak dan een veenweidegebied, kustzone of bos. De te publiceren Wegwijzer helpt uw organisatie om te onderzoeken welke stappen passen bij het eigen gebied. Uiteraard staan wij klaar om dit nader met u te onderzoeken.

Onze oproep aan u: neem Rechten van de Natuur mee in uw verkiezingsprogramma voor 2027.

Geef natuur en water vanaf het begin een vaste plek in beleid en besluitvorming, wanneer er nog daadwerkelijk iets te kiezen valt. Zo werken we aan helderdere keuzes en meer

voorspelbaarheid én dragen we zorg voor de bodem, het water en het landschap waarvan we allemaal afhankelijk zijn en die we doorgeven aan volgende generaties.

We hopen dat deze eerste brief u inspireert om met Rechten van de Natuur aan de slag te gaan. De volledige Wegwijzer delen we dit najaar graag met u. Heeft u vragen of wilt u verkennen wat Rechten van de Natuur binnen uw provincie of waterschap concreet kan betekenen? We denken graag met u mee.

Met vriendelijke groet, mede namens het hele team van Stichting Rechten van de Natuur,

Jessica den Outer
Directeur